

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Sandra Grossberg

6-7AASTASTE LASTE PÕHJENDAMISOSKUSE ARENDAMINE

ARUTELU KAUDU

bakalaureusetöö

Juhendaja: haridusteaduste lektor Egle Säre

Tartu 2023

KOKKUVÕTE

6-7aastaste laste põhjendamisoskuse arendamine arutelu kaudu

Arutelud panevad aluse põhjendamisoskusele. Põhjendamise abil saab laps end verbaalselt väljendada. Verbaalne põhjendamisoskus paneb aluse akadeemilisele saavutusele, kirjaoskusele ning lisaks on see aluseks, et koolis hästi hakkama saada (Mascari, s.a.; O'Malley, 2015). Uurimistöo eesmärgiks oli välja selgitada 6-7 aastaste laste põhjendamisoskuse tase aruteludes ja millisel moel õpetajad toetavad ning arendavad laste põhjendamisoskust. Andmeid analüüsiti kvalitatiivselt. Laste verbaalse põhjendusoskuse tüüpide väljaselgitamisel kasutati YCVR-testi, mis aitab mõõta laste verbaalset põhjendamisoskust. Uurimustöö tulemuste käigus selgus, et rühmaõpetaja toetab laste põhjendamisoskuse arendamist küsides neilt suunavaid küsimusi ning toetas neid sellega, et ei kiirustanud neid tagant, andis lapsele aega ning oli väga kannatlik kui mõnel lapsel läks kauem aega vastamiseks. Uurimustöö põhjal selgus, et laste põhjendamisoskused on erinevad ning jagunevad kategooriatesse: põhjendused, mis põhinevad teiste vastustel; põhjendused, mis põhinevad reaalsusel.

Võtmesõnad: põhjendamisoskus, põhjendus, arutelud, mõtlemine

ABSTRACT

Developing the reasoning skills of 6-7-years old children through discussion

Discussions lay the foundation for reasoning skills. Through reasoning, children can express themselves verbally. Verbal reasoning skills lay the foundation for academic achievement, literacy, and are crucial for success in school (Mascari, n.d.; O'Malley, 2015). The aim of the research was to determine the level of reasoning skills of 6-7-year-old children in discussions and how teachers support and develop children's reasoning skills. Data were analyzed qualitatively. To identify the types of children's verbal reasoning skills, the YCVR test was used, which helps measure children's verbal reasoning skills. The results of the research showed that the group teacher supports the development of children's reasoning skills by asking them guiding questions and supporting them by not rushing them, giving the child time, and being very patient when some children took longer to answer. The research revealed that children's reasoning skills are diverse and can be categorized as: justifications based on others' answers; justifications based on reality.

Keywords: reasoning skills, justification, discussions, thinking

SISUKORD

KOKKUVÕTE	2
ABSTRACT	2
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE	7
1.1.Laste mõtlemine ja põhjendamisoskus	7
1.2. Arutelud lastega ja põhjendamisoskuse arendamine eelkooliealistel lastel	8
1.3. Varasemad uurimused	9
2. METOODIKA	11
2.1 Valim	11
2.2 Andmekogumine	11
2.3 Andmete analüüs	12
3.TULEMUSED	14
4.ARUTELU	19
Tänuõnad	21
Autorsuse kinnitus	21
KASUTATUD KIRJANDUS	22
Lisa 2. Uurimuses osalemise nõusoleku leht	25
Lisa 3. Intervjuu küsimustik	26
Lisa 4. Transkriptsiooni näited ja kodeerimine	27

SISSEJUHATUS

Kaasaagne ühiskond vajab inimesi, kes oskavad olukordadele erinevalt läheneda, teha erinevaid valikuid ning neid valikuid põhjendada. Põhjendamisoskus on oluline, sest selle abil saavad inimesed enda arvamusi selgemalt ning paremini väljendada. Verbaalne põhjendamisoskus on vajalik, sest see annab aluse kirjaoskusele, kirjaoskust läheb lapsel vaja juba lasteaia lõpus ning edasises elus, sellepärast tuleks verbaalset põhjendamisoskust arendada. Selleks, et verbaalne põhjendamisoskus saaks areneda, peab laps kasvama keskkonnas, kus täiskasvanud inimesed suhtlevad grammatiliselt õigesti. Laps peaks põhjendama enda valikuid ning enda käitumist. Kõne kujunemise ja mõtlemise seose sensitiiivne periood jääb koolieelsesse vanusesse, selles vanuses omandab laps keelt kõige paremini, seepärast tuleks juba lasteaias hakata lastega aktiivselt arutelusid läbi viima, et tema kõne ja mõtlemine saaksid areneda (Tulviste, 2008; Vögotski, 2006).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et lapsele tuleb luua tingimused, mis annaksid võimaluse seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega ning anda võimalusi arutleda oma teadmiste üle. Koolieelik peaks suutma ennast piisavalt selgelt põhjendada ja osaleda aruteludes. 6-7aastase lapse üldoskused peaksid koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2011) lähtuvalt vastama kriteeriumitele, mille alusel oskab laps rääkida, koostades arusaadavaid lauseid, et nendest saaks edasi tekkida arutelud. 6-7aastane laps peaks oskama suhelda oma eakaaslastega, oskama kirjeldada iseennast, peaks oskama põhjendada enda valikuid ning arvamusi arusaadavalt (Fisher, 2005; Kivi & Sarapuu, 2005).

Lapsed võiksid igapäevastest tegevustes kasutada võimalikult korrektset emakeelt, lahendada erinevaid olukordi ning vähem kasutada lühendeid või enda välja mõeldud lühendeid, sest see pidurdab suhtlust, keele mõistmist ja mõtlemise arengut (Vögotski, 2006). Õpetaja peaks oskama suunata lapsi nii palju, et laps avaneks ja suudaks enda mõtteid väljendada ja nendest rääkida (Fisher, 2005). Laps hakkab ennast põhjendama ja ennast väljendama siis, kui ta tunneb end kindlalt ega kahtle, sellepärast ei tohiks lapsi vaadata viltu kui nad millelegi vastavad teistmoodi, sest selle tõttu võib laps ära ehmuda ega pruugi julgeda enam üldse rääkida. Kui laps tunneb end mugavalt ning teab, et võib ennast avada ning vastata seda, mis tema jaoks on õige, siis laps on julgem, ning tekivad erinevad teemad, mis omakorda moodustavad arutelusid (Kikas, E. (2008).

Bakalaureusetöö teemavaliku taga on autori huvi laste põhjendamisoskuse arendamine arutelu kaudu, ning kuidas enda valikuid põhjendavad. Põhjendamisoskust aitavad arendada erinevad teemakohased küsimused, sest selle abil inimene hakkab rohkem kaasa mõtlema

ning oskab paremini ennast põhjendada. Varasemates uurimustes on välja tulnud, et lapsed pigem vastavad rohkem avatud küsimustele ning kinnistele küsimustele vastates jäävad napsõnaliseks (Hallap & Padrik, 2009; Nugin, 2008). Lastega tuleks teha rohkem arutelusid ning neid toetada suunavate küsimustega. Uurimusprobleemiks on laste põhjendamisoskus, tänapäeva lastel puudub arvamus enda vastuste kohta ning ei soovi enda vastuseid põhjendada vaid pigem jäävad napsõnaliseks kui pole esitatud suunavaid küsimusi. Lapsed on tagasihoidlikumad ega soovi aruteludes osa võtta vaid pigem on kuulaja rollis, lisaks otsustavad lapsed palju teiste järgi (Kikas, 2008). Uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada 6-7aastaste laste põhjendamisoskuse tase aruteludes ja millisel moel õpetajad toetavad ning arendavad laste põhjendamisoskust.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1. Laste mõtlemine ja põhjendamisoskus

Mõtlemine on kogemuse ja sellele vastava tegevuse seesmine organiseerimine (Kikas, E. (2008). Mõtlemist peetakse üheks põhioskuseks nagu on seda lugemine, kirjutamine ja arvutamine, kuid tegelikult on mõtlemine oskus, mis on aluseks õppimisele tervikuna ja seega ka kõikide oskuste arendamisel (Fisher, 2005). Vögotski (2006) teooria kohaselt areneb loogiline mõtlemine välja läbi praktilise tegutsemise sotsiaalses keskkonnas, tema varasemate teooriate kohaselt arvas ta, et arengut vähendab see kui last jätta üksi ning tal pole toetust ega tuge, seega sõltub see kultuurist ja keelest kui ka universaalsetest kognitiivsetest protsessidest, näiteks laps peab oma emakeeles või keeles, mida ta soovib arendada tegema praktiliselt ülesandeid läbi, kus peab kasutama võimalikult korrektset kõnekeelt, palju aitab kaasa suhtlemine ja kirjeldamine. Kognitiivsed protsessid on aluseks meie teadmistele ja teadvusele. Kognitiivsete protsesside hulka kuuluvad töötlemine, tajumine, mälu ning verbaalne mõtlemine ja tähelepanu (Vögotski, 2006).

Kogu elu põhineb mõtlemisel, aga enamjaolt on see nii loomulik ja automaatne, et me ei saa ise arugi, et tegelikult me mõtleme. Kui ei toimuks inimese peas mõtlemist, olgu see siis automaatne või teadlik siis ei oleks inimelu. Laps elab elu jooksul läbi erinevaid kogemusi ja avastab ümbritsevat maailma ja sellega areneb tal mõtlemine. Lipman on öelnud, kui me tahame, et meie lastest kasvaksid mõtlevad täiskasvanud, tuleb neist teha kõigepealt mõtlevad lapsed (Lipman, 2003). Sellest lausest võib järeldada, et inimesed mõtlevad juba varases eas nii, et nad pole sellest teadlikud ega saa aru, et see on mõtlemine.

Visualiseerimine aitab edasi anda informatsiooni ja väljendada ideid, selle abil saab sõnastada ja lahendada ülesandeid. Zolleri (2008) järgi on kõige parem viis õpetada lapsele mõtlemist on teha seda juttude kaudu. Kõige paremini aitavad kaasa muinasjutud ja jutud mille üle saab hiljem arutada. Selliste juttude sisu paneb lapsed mõtlema ning arendab laste põhjendamisoskust (Männamaa & Marats, 2009).

Laste omavahelised arutelud aitavad kaasa verbaalse põhjendamisoskuse arenemisele ja õpetaja või mõne muu täiskasvanu suunavad küsimused aitavad last paremini kaasa mõtlema ja kui laps on kinnine, siis see julgustab teda rohkem kaasa mõtlema ning rääkima erinevatel teemadel. Laps võib olla ükskõik kui suure sõnavara baasiga, aga see ei tee teda kohe aktiivseks suhtlejaks, sest tihti ei pruugi ta osata neid sõnu õigesti kasutada rääkimisel (Nugin

& Veisson, 2008). Lastel on raske mõelda abstraktselt, kasutada ruumi kujutamisel sümboleid, panna kildudest tükkaaval kokku tervik. Ruumitaju areneb lastel palju kiiremini kui lingvistiline või loogilis-matemaatiline intelligentsus. Ruumilist intelligentsust kasutatakse õppimisel juba väga varases eas. Lapsed oskavad pilte niiõelda lugeda palju varem kui sõnu. (Fisher, 2005).

Põhjendamisoskuse abil selgitab laps probleeme, teeb järeldusi ning leiab lahenduse antud olukordades. Lisaks aitab analüüsimisel kaasa põhjendamisoskus, sest analüüsimisel peab laps oskama põhjendada, miks ta mingis olukorras just sedamoodi käitub või otsustab (Kivi & Sarapuu, 2005).

Koolieelik õpib ennast põhjendama erinevates olukordades, näiteks kui ta on sattunud mingisse probleemi, siis õpetaja võib küsida, et miks ta niimoodi käitus ja laps hakkab põhjendama seda olukorda ja miks ta just nii tegi. Lisaks aitab põhjendamisoskus võrrelda ja sarnaseid olukordi välja mõelda (Strebeleva, 2010). Verbaalne põhjendamisoskus paneb aluse akadeemilisele saavutusele, kirjaoskusele ning lisaks on see aluseks, et koolis hästi hakkama saada (Mascari, s.a.; O'Malley, 2015). Lapsi peaks innustama juba varajases koolieelses eas, et nad julgeks enda ideid pakkuda, läheneksid asjadele ja olukordadele iga üks isemoodi, niimoodi õpib laps enda põhjendusi teistele arusaadavalt sõnastama (Fisher, 2005; Kivi & Sarapuu, 2005).

1.2. Arutelud lastega ja põhjendamisoskuse arendamine eelkooliealistel lastel

Arutelu on teatud teemal arvamuste või ettepanekute vahendamine, arutelud toimuvad tavaliselt siis, kui tekivad erinevad arvamused ja arusaamad asjadest. Laste arutelusid suunavad tavaliselt täiskasvanud, kui lapsed on kinnisemad ega soovi nii palju rääkida siis lapse julgustamiseks võib esitada täiskasvanu suunavaid küsimusi, näiteks kuidas? mispärast? miks? (Kivi & Sarapuu, 2005; Fisher, 2005).

Läbi arutelude areneb lapse põhjendamisoskus. Põhjendamise abil saab laps end verbaalselt väljendada. Verbaalne väljendusviis areneb teiste lastega suheldes. Suheldes verbaalsel väljendusviisil õpivad lapsed oma arvamust väljendada ja võtma sõna erinevatel teemadel (Klemmer, 2013).

Põhjendamisoskus ja kõne areneb kõige paremini lastel siis, kui lapsed ise jutustavad mõne jutukese või loevad lühikesi jutukesi. Dialoogivormis arutelud aitavad lastel omavahel suhelda, esitada enda vaatenurgast küsimusi ja selgitada enda vaatenurki. Põhjendamisoskuse

arendamiseks on erinevaid viise üheks viisiks on näiteks arutelud, täiskasvanu peaks mõtlema erinevaid võimalusi, kuidas tekitada arutelusid ja et need oleks huvitavad ning lapsed sooviks neist osa võtta, eelkõige peab oskama täiskasvanu ise antud teemal erinevaid küsimusi ja vastuseid välja mõelda. Arutelude teemad võiksid olla lähtudes laste huvidest ja arvestama laste vanusega (Klemmer, 2013; Fisher, 2005)

Arutelud saavad toimuda ainult sellisel juhul kui on olemas sobiv keskkond, mis oleks lastele sobilik ja mugav, et lapsed ei oleks kinnised ega tunneks end ebamugavalt, arutelu läbiviija ülesandeks on jälgida, et laps ei läheks teemast välja ega hakkaks tegelema kõrvaliste asjadega. Lisaks peab õpetaja jälgima, et laps kuulaks aruteludes ka teisi ning ootaks oma järge, et rääkida, sest laste jaoks on üheks keerulisemaks asjaks teise lapse kuulamine ja enda järjekorra ära ootamine, selle tõttu on vaja aruteludesse reegleid (Kivi & Sarapuu, 2005; Fisher, 2005). Lipman on öelnud huvitava lause, et laps kes omandab mõtlemisoskused, ei ole lihtsalt laps, kes on kasvanud, vaid laps kelle arengusuutlikus on kasvanud (Lipman, 2003).

1.3. Varasemad uurimused

Järgnevalt on välja toodud uurimusi, mille eesmärgiks oli kindlaks teha, kuidas lapsed mõtlesid ja kui palju suutsid lapsed mõelda erinevatele olukordadele. Uringus võrreldi laste tulemuste vastuolusid (millist teed lapsed eelistavad, kas pigem seda mida tahaksid või millise peaksid valima, lapsi suunati ning toetati) ning valikuid Guttentagi ja Ferreli lugudest (Beck & Crilly (2009)). Uurimuses osales 30 5- ja 6- aastast last vastasid kinniste ehk ühe kindla vastusega küsimustele valesti, aga avatud küsimustele vastasid lapsed rohkem enda vastuseid põhjendades ning vastused olid arusaadavamad. Uues ülesandes sõitis mees oma autoga mööda teed ja tal oli valida kahe marsruudi vahel. Üks tee viis poodi ja teine ujulasse. Lastelt küsiti küsimusi vastuolu kohta. Selle põhjal võib järeldada, et lapsed oskavad selgemalt vastata avatud küsimustele, nende mõtlemine töötab avatud küsimuste korral rohkem, oskavad rohkem tuua näiteid. Uurimuse käigus selgus, et avatud küsimused toetavad põhjendamisoskust, mis tuleb kasuks tulevikus.

Teises uurimuse (Säre, Luik, & Tulviste, 2016) eesmärgiks oli aga luua test, mis aitaks mõõta 5-6aastaste laste põhjendamisoskust. Uuringu tulemustest selgus, et loodud ülesannete kogum YCRV-test on usaldusväärne vahend väikelaste põhjendusoskuste hindamiseks. Katse julgustas lapsi mõtlema ja põhjendama. Uurimuse juures oli kaks valimi gruppi, esimesse

gruppi kuulus 24 5-6aastast last ühest lasteaiast ja teise gruppi 129 last kahest erinevast linna lasteaiast ja kahest erinevast maakonna lasteaiast.

Varasemates uurimustes viidi läbi uuring (Säre et al., 2016), kus uuriti filosoofilise rühmaarutelu mõju verbaalse põhjendamisoskuse arengule kasutades programmi Philosophy for children (P4C). Eksperimendis osales 125 5-6 aastast last, kus 58 last sekkumisrühmas ja 67 last kontrollrühmas. Andmed koguti üksikute lastega läbi viidud eel- ja järeltesti abil. Sekkumisrühm osales kaheksa kuu jooksul iganädalases filosoofilises grupiarutelus. Tulemused näitavad, et sekkumisrühma lapsed suutsid anda oluliselt rohkem põhjendusi, mis sisaldasid võrdlust, analoogiat ja sõnastust “sellepärast” ja põhjusliku seost, kui kontrollrühma lapsed. Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada 6-7aastaste laste põhjendamisoskuse tase aruteludes ja millisel moel õpetajad toetavad ning arendavad laste põhjendamisoskust.

Eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas arendavad õpetajad endi sõnul laste põhjendamisoskust?
2. Kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust grupiaruteludes?
3. Kuidas põhjendavad lapsed oma arvamust individuaal-intervjuus?

2. METOODIKA

2.1 Valim

Käesolevas bakalaureusetöös kasutati mugavusvalimit, mille puhul on lapsed kergesti kättesaadad uurimusse (Laherand, 2008), selle jaoks esitati lapsevanematele nõusolekuleht, millega küsiti luba lapse osalemiseks uurimuses (Lisa 2).

Lapsed olid uurimise ajal 6-7aastased. Lapsevanema nõusolek oli olemas 9 lapsel, kes said uurimuses osaleda, haigusperioodi tõttu osales uurimuses 8 last. Lasteaiaühmas oli kokku 21 last. Valimisse kuulus 3 tüdrukut ja 5 poissi. Valimite hulgas diagnoositud erivajadustega lapsi ei olnud. Uurimustöö üks küsimus on mõeldud õpetajatele. Valimisse kuulus ka rühmaõpetaja, kes oli tollel hetkel 45 aastane ning õpetajana oli töötanud juba umbes 20 aastat ning andis nõusoleku uurimuses osalemiseks. Uuriija oli antud uurimuse juures kahes rollis, ta oli ise nii uurija kui ka uuritav ehk praktik tegevusuuringu kontekstis. Uurijal on koolieelse lasteasutuse õpetajana töökogemust 1,5 aastat. Lastega töötamise kogemust on uurijal kokku 3-4 aastat.

2.2 Andmekogumine

Uurimustöö viidi läbi Tartumaa ühes koolieelses lasteasutuses, kõikide lastega viidi uurimus läbi ühel päeval. Laste verbaalse põhjendusoskuse tüüpide väljaselgitamisel kasutati YCVR-testi (Säre et al., 2016), mis aitab mõõta laste verbaalset põhjendamisoskust, kus on lisaks küsimustele juures ka mõned pildid, YCVR-test koosneb kolmest osast: sissejuhatus teemasse, faas harjutamise jaoks näidete põhjal ja testimisfaas, testimisfaasil olid abiks illustreerivad pildid. Testi osades oli kokku 28 küsimust, mis olid avatud ning suletud küsimused. Lapsi testiti individuaalselt ühel päeval ning sellele kulus kokku maksimaalselt 3 tundi. Ühe lapse testimine võttis aega keskmiselt 15-20 min.

Alustuseks viidi läbi inetvjuu rühmaõpetajaga, et saada teada, kuidas õpetaja toetab ja arendab laste põhjendamisoskust. Lastega viidi läbi vestlused kahes etapis, alguses sissejuhatav grupiarutelu, kus viibisid uurija ning uurimuses osalenud lapsed. Lastele esitati mõned küsimused. Teises etapis viidi individuaalselt iga lapsega läbi testimine, milleks kasutati YCVR-testi (Säre et al. 2016). Uuriija kutsus ühe lapse enda juurde ning esitas lapsele kolm küsimust ning peale seda uurija näitas lapsele illustreerivaid pilte ja küsis lapselt piltide põhjalt küsimusi. Illustreerivaid pilte oli kokku 5 (Lisa 1.). Kõik vestlused helisalvestati

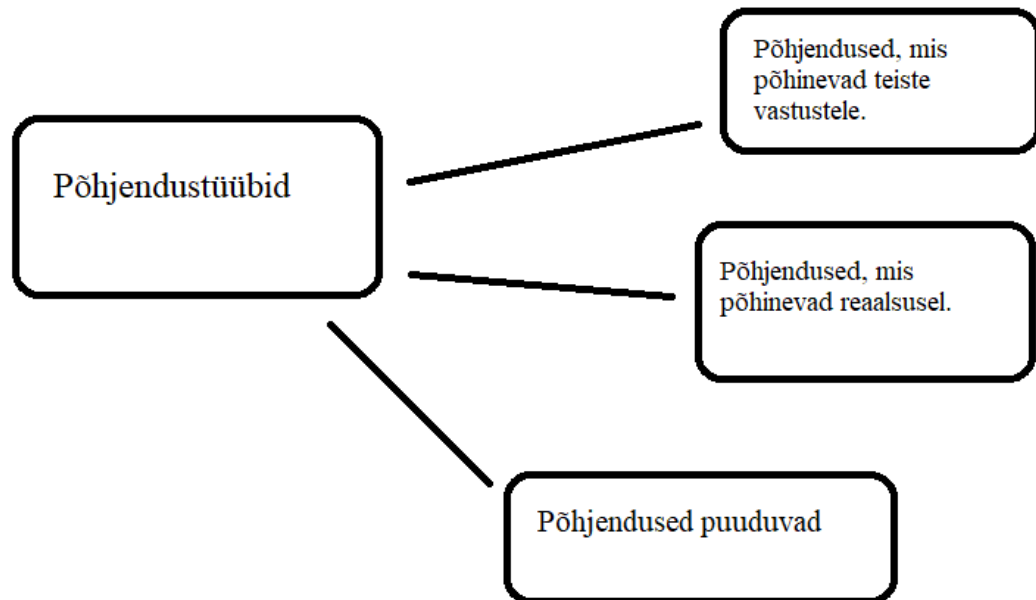
mobiiltelefoniga, lisaks kirjutas uurija hiljem kuuldu põhjal transkriptsiooni, et oleks parem ülevaade ning arusaam.

Enne testimist tutvustas uurija korraga kõikidele, kes testimises osalesid, milline on testimise protseduur ja mida hakatakse tegema. Sissejuhatus viidi läbi maas istudes vaipade peal ning sissejuhatuses oli tutvumine lastega. Uurija küsis laste nimesid ja saadi tuttavaks, seejärel küsiti lastelt teemakohane küsimus: milline on nende kõige julgem tegu olnud, selle küsimuse abil hakkasid lapsed mõtlema teemale ning teemale mõtlema hakates muutusid lapsed julgemaks, et uurijaga hiljema vestelda. Antud uurimuse harjutusfaas viidi läbi grupiaruteluna edasi esitati YCVR-testi küsimused individuaalselt ja viidi läbi iga lapsega eraldi (Lisa 1.).

Testimine toimus teistest lastest eraldi ruumis, et ei oleks liiga palju segavad tegureid ja iga laps sai end mugavalt sisse seada. Uurija suhtles lastega väga sõbralikult ega surunud küsimusi peale vaid andis lapsele aega, et ta saaks küsimusele vastuse mõelda ning seda põhjendada.

2.3 Andmete analüüs

Testimist viidi läbi intervjuu vormis, andmete analüüsi alustati intervjuude transkribeerimisega, kus kirjutati üles kõik laste verbaalsed vastused (Laherand, 2008). Transkribeerimise jaoks tehti eraldi wordi dokumendi. Kõige pikem transkribeeritud tekst oli 1,5 lk ja kõige lühem oli 1 lk. Transkriptsioonide vormistamisel kasutati Times New Roman kirjastiili, suuruses 12 ning reavahega 1,5. Keskmiselt kulus ühe intervjuu transkribeerimiseks 1 tund. Kokku tuli 17 lehekülge transkribeeritud teksti. Peale andmete transkribeerimist loeti mitmel korral üle transkribeeritud tekst, saadud andmete analüüsimisel kasutati deduktiivset sisuanalüüsi, et aru saada, mõista ja kirjeldada uuritavate laste põhjendusi (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Edasi hakkasid tekkima koodid, mis märgistati erinevate värvidega. Koodid tekkisid tähenduslike üksuste põhjal. Koodid jagati omakorda erinevatesse kategooriatesse vastavalt YCVR-testi kodeerimisskeemile, mida kohandati käesolevale uurimusele ehk jagati skeem kolmeks kategooriaks. Kokku tekkis kolm erinevat kategooriat: 1) põhjendused, mis põhinevad teiste vastustel 2) põhjendused, mis põhinevad reaalsusel 3) vastused, mis ei ole põhjendused- põhjendused puuduvad. Andmeanalüüsi juures võttis uurija eeskujuks põhjendustüüpide kategoriseerimisel Säre et al. (2016) artiklis välja toodud skoorimisjuhise ja kohandas selle käesoleva uurimuse andmetele sobivaks.

Joonis 1. Põhjendustüübid (Säre et al., 2016)

Transkribeeritud tekstid loeti üle mitmel korral ning tehti uurija poolt korduv kodeerimine, et saaks aru, kas on jäänud midagi kahe silma vahele. Korduv kodeerimine tehti uurija poolt 1-2 nädala pärast, et kõik poleks liiga hästi meeles muidu võib tekkida automaatselt sama vastus ega pruugi olla kõik põhjalik ning õige. Erinevusi aga ei tekkinud ning selle põhjal võib arvata, et koodid on õiged ning sobivad.

3. TULEMUSED

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada 6-7aastaste laste põhjendamisoskuse tase aruteludes ja millisel moel õpetajad toetavad ning arendavad laste põhjendamisoskust.

Andmeanalüüsi tulemused esitatakse kolme uurimusküsimuse kaupa: (1) Kuidas arendavad õpetajad endi sõnul laste põhjendamisoskust? (2) Kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust grupiaruteludes? (3) Kuidas põhjendavad lapsed oma arvamust individuaalintervjuus? Iga uurimisküsimuse juures tuuakse välja selle kohta moodustunud kategooriad ja nende tõlgendamiseks kasutatakse illustreerivaid tsitaate, mis on esitatud kaldkirjas. Ananüümsuse tagamiseks on laste nimed asendatud tsitaatide esitamisel psudonüümidega (L1; L2; L3;...). Tsitaatide järel on sulgudes toodud ära näide, kas tsitaat pärineb individuaaltestist või grupiarutelust.

Õpetaja toetus põhjendamisoskuse arendamisel

Esimeseks uurimusküsimuseks oli, kuidas arendavad õpetajad endi sõnul laste põhjendamisoskust? Sellele uurimusküsimusele vastuse saamiseks intervjueriti õpetajat.

Õpetaja arvates tuleks lapsi suunata ning lapsele tuleb luua tema jaoks turvaline keskkond. Turvaline keskkond on loodud lapse jaoks, kui laps ei tunne, et oleks tekkinud testi sarnast vestlus vaid tema jaoks oleks kõik loomulik. Tuleks valida lapse jaoks mugav istekoht, näiteks mõni padi või pehmem diivan. Tuleks ruumist eemaldada segavad faktorid, mis võiksid last segada. Lapsega tuleks tekitada side ning kontakt, et julgeks avaneda. Turvalise keskkonna loomisel on suur abi, et laps avaneks ning arendaks läbi avanemise enda põhjendamisoskust.

Õpetaja (individuaalne intervjuu): "Lapse jaoks on mugav keskkond siis kui ei ole tema jaoks segavaid faktoreid, näiteks individuaal vestluse korral tuleks eemaldada kõrvalised isikud, aga kui on grupiarutelu siis vaadata, et lapsed üksteist ei segaks"

Lapse põhjendamisoskuse arendamisel tuleks õpetaja sõnul lisaks toetavale keskkonnale esitada suunavaid küsimusi, veel on oluline, et küsimuste esitamisel ei tohi last tagant kiirustada, tuleb olla kannatlik ning anda lapsele aega.

Õpetaja (individuaal intervjuu): "Lapsele tuleks anda piisavalt aega mõtlemiseks, sest lapsed mõtlevad erineva kiirusega, Kindlasti ei tohiks teda tagant kiirustada ning vajadusel esitada lapsele suunavaid küsimusi, näiteks miks nii? milliseid võimalusi oleks veel? jne.."

Õpetaja kogemusel on paljud lapsed arglikud, mistõttu ei julge nad oma arvamust teiste laste juuresolekul välja öelda. Arglike laste puhul tuleks õpetaja sõnul lapsega suhelda neljasilmavestlusena, selgitada välja, kas on mingi põhjus, miks ta ei julge teiste juuresolekul rääkida ja pakkuda talle individuaalset lähenemist.

Õpetaja (individuaalselt intervjuu): "Kui märkad, et lapsel on ebamugav teiste juuresolekul vastata, aga ta samas tahaks siis tuleks lapse juurde hiljem tagasi tulla ning uurida omavahel vastust, et lapsele ei jääks mulje nagu teda välditakse."

Õpetaja sõnul ei tea me alati ka põhjust, miks laps ei julge küsimusele vastata, sel juhul on vajalik last julgustada ja julgustamiseks eraldi strateegiad välja töötada.

Õpetaja (individuaalselt intervjuu): "Hiljem teda rohkem tagant julgustada ning teiste abil talle julgust juurde niiöelda süstida".

Lapsed grupiarutelus

Teiseks uurimusküsimuseks oli, kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust grupiaruteludes? Lastega vestlus algas grupiaruteluga, selle abil sai uurija lastega rohkem tuttavaks ning lapsed julgesid rohkem kaasa rääkida. Uurija sai selle abil näha, kuidas lastele mõjub see, kas ruumis on rohkem kui kaks inimest, lisaks siis sai uurija juba ülevaate, kellel on rohkem põhjendamisoskust ja kellel vähem. Esimeses kategoorias olid põhjendused, mis tuginesid teiste vastustele. Peale seda, kui laps oli vastanud uurija küsimusele, et tema julgeim tegu on puu otsast alla hüppamine, hakkasid kohe lapsed kihistama ja muutusid jutukaks, sest paljud lapsed samastusid või mõtlesid selle vastusega väga sarnase vastuse ehk teiste laste abil muutusid lapsed julgemaks.

Laste põhjendused, mis põhinevad teiste vastustele. Grupiaruteludes lapsed tuginesid palju teiste laste vastustele. Vastustest on näha, et laps on kuulnud, milline on eelmise lapse näide ning mõtles selle abil sarnase olukorra.

Küsimus: Mis on sinu julgeim tegu? Miks see on julge? (grupiarutelu)

L1: "Mina hüppasin ükskord puu otsast alla, see oli hästi kõrge puu" (grupiarutelu).

L2: "Mina hüppasin ükskord viimasest trepi astmelt alla, see oli samuti väga kõrge" (grupiarutelu).

Sama küsimuse teistkordsel esitamisel hakkasid lapsed avanema, neil oli raske enda järge oodata, vastuseid ja põhjendusi oli mitmeid. Tekkisid põhjendused, mis põhinevad reaalsusel. Laps tõi enda igapäeva juhtumistest näiteid ega tuginenud nii palju teistele vaid tahtsid olla üksteisest niiõelda paremad ja julgemad. Vastustes tuleb palju ette, kus lapsed alustavad põhjendamist lausega "sest et" või "sest siis", mis näitab, et laps ei tugine enam nii palju teistelt kuuldule vaid oma mõtlemisprotsessidele.

Küsimus: Mis on sinu julgeim tegu? Miks see on julge tegu? (grupiarutelu)

L4: "Olen roninud põõsasse, millel on teravad okkad ja ma olin julge, sest ma oleksin võinud haiget saada" (grupiarutelu).

L5: "Mina julgesin minna üksinda maja taha mängima, sest minu jaoks oli see turvaline" (grupiarutelu).

L3: "Olen hüpanud teise korruse voodi otsast alla, sest see oli kõrge" (grupiarutelu).

L2: "Mina julgesin teha iluvõimlemises saltot, see oli julge tegu, sest siis mul ei olnud jalgu all" (grupiarutelu).

Osade laste vastustes tuli ette vastuseid, milles põhjendused puudusid. Laps vastas küll küsimusele, aga vastused ei kategoriseeritud põhjenduse liikide alla ehk põhjendus puudub.

Küsimus: Mis on sinu julgeim tegu? Miks see on julge? (grupiarutelu)

L1: "Minu julgeim tegu on see kui käisin Norras mäe otsas, sest tegime seal palju trenni" (grupiarutelu).

L3: "Ma käisin vanaema juures üksi, seal oli palju treppe" (grupiarutelu).

Lapsed individuaal-testis

Viimaseks uurimusküsimuseks oli, et kuidas lapsed põhjendavad enda arvamust individuaal-intervjuus. Kategorias oli kolm põhjendustüüpi. Esimesene põhjendustüüp, kus vastused

põhinevad reaalsusele, kus lapsed tajuvad ära, mis on realselt võimalik teoks teha tingitud vanusest või muudest olukordadest.

Küsimus: Kas sa julgeksid ujuda sügavas vees? (individuaal-test)

L1: Ei. (individuaal-test?)

Küsimus: Miks sa ei julge? (individuaal-test)

L1: ..., sest ma ei oska ujuda (individuaal-test).

Küsimus: Kas sa julgeksid ujuda sügavad vees? (individuaal-test)

L2: Ei. (individuaal-test)

Küsimus: Miks sa ei julge? (individuaal-test)

L3: ....., sest ma ei oska veel ujudal (individuaal-test).

Küsimus: Kas sa julgeksid ujuda sügavad vees?

L3: Ei ma ei julge. (individuaal-test)

Küsimus: Miks sa ei julge? (individuaal-test)

L3: ....., sest ma ei oska väga hästi ujuda (individuaal-test).

Põhjendused, mis põhinevad reaalsusel tulevad sageli paika pandud reeglitest, kas siis kodus või lasteaias.

Küsimus: Kas sul vanemad lubavad üksi väljas käia? (individuaal-test)

L1: Ei luba.. (individuaal-test)

Küsimus: Miks nad ei luba? (individuaal-test)

L1: ..., ainult kui sõbraga koos maja taga (individuaal-test).

Küsimus: Kas sul vanemad lubavad üksi väljas käia? (individuaal-test)

L2: Ei luba.. (individuaal-test)

Küsimus: Miks nad ei luba? (individuaal-test)

L2: ..., aga kui see on maja lähedal siis võin minna (individuaal-test).

Küsimus: Kas sul vanemad lubavad üksi väljas käia? (individuaal-test)

L3: Oma hoovis maja taga võin mängida (individuaal-test).

Põhjendustüüp, mille põhjendused põhinevad reaalsusel tulevad kindlasti ette rohkem küsimustel, mis on soetud piltidega. Lapsed tuginevad piltidele ning kui pildil on joonis, kus poiss kukub või on oht, et ta võib ennast vigastada siis laps teab, et see inimene on julge.

Küsimus: Kas Tiina on julge? Miks? (Individuaal-test, piltide põhjal)

L4: Jah, sest ma nägin, kui sõbra vend niimoodi tegi (individuaal-test).

Laps 3: Jah, sest ma olen ise ka seda korra proovinud (Tiina rattaga, kas ta on julge? Miks?-individuaal-test)

Laps 4: Jah, sest ta kukkus rattaga ja ta oleks võinud haiget saada (Marko rattaga, kas ta on julge? Miks?-individuaal-test).

Põhjendustüüpi, mille põhjendused põhinevad teiste vastustele. Individuaal testis sellised vastused puudusid. Lapsed arendasid individuaalselt kõige rohkem ise enda põhjendamisoskust, kuna nad ei saanud kellegi teise kuuldud vastust öelda.

Põhjendus puudub kategooria puhul laps küll vastas pildi põhjal, aga ei põhjendanud enda vastust ehk sellisel juhul tuli lapselt vastus, kas "jah", "ei" või "ma ei tea". Laps vastas küll küsimusele, aga temalt küsides suunavaid küsimusi siis põhjendust ei tulnud, lapsel puudus sellises olukorras põhjendamisoskus, ta ei osanud enda vastust põhjendada ehk põhjendamisoskus oli puudulik.

Laps 1: Ei (individuaal-testis: kas Kelli on julge, kui ta hüppab vette? Miks?).

Laps 2: Jah (individuaal-testis: kas Marko on julge? Miks?)

Laps 3: Ma ei tea (individuaal-test: kas Kelli on julge, kui ta hüppab vette? Miks?)

4. ARUTELU

Käesoleva bakalaureusetöö esimene küsimus oli suunatud rühmaõpetajale. Küsimuseks oli, et kuidas toetavad õpetajad laste põhjendamisoskust. Õpetaja sõnul tuleb lastega leida alguses ühine kontakt ning siis selle põhjal vaadata, kas laps vajab suunavaid küsimusi ning tuge. Õpetajad kasutavadki laste suunamiseks sageli lisaküsimusi ning suunavad neid nende abil. Lõputöö uurija tõdes, et sarnaselt õpetaja vastusele võib varasema teooria kohaselt väita, et lapsed suutsidki õigesti esitatud ja suunavate küsimuste abil paremini enda põhjendusi väljendada (Hallap & Padrik, 2009; Nugin, 2008), arutleda ja oma mõtteid sõnastada (Zoller, 2008).

Teiseks uurimusküsimuseks oli, kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust grupiaruteludes. Grupiaruteludes on lastel olemas teiste laste tugi ning rohkem tuleb ette vastustest, et tuginetakse teiste laste vastustele, mis on eelnevalt öeldud. Uurimuses selgus, et lapsed olid grupiaruteludes avatumad ning suutsid rohkem kasutada enda põhjendamisoskust vastates küsimustele. Palju rohkem põhjendati enda vastuseid grupiarutelus, kui individuaalses-intervjuus ning teooria kohaselt põhjendamise abil saab laps end verbaalselt väljendada. Varasemate uurimustulemuste põhjal võib järeldada, et verbaalne väljendusviis areneb teiste lastega suheldes. Vögotski on loonud lähima arengu tsooni teooria, mis tähendab seda, et milline on erinevus lahendada probleeme üksi või täiskasvanute või eakaaslaste abiga. Lapsed lahendavad probleeme paremini, kui neil on toetamas täiskasvanud või eakaaslane (Vögotski, 2006).

Kolmandaks uurimusküsimuseks oli, kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust individuaal-intervjuudes. Lapsed olid individuaalses-intervjuus palju kinnisemad ning nende põhjendamisoskus oli väga nipsisõnaline, tuli palju esitada suunavaid küsimusi, et üldse saaks mingi vastuse. Lapsed tuginesid palju piltidele ja sellega seoses jäi põhjendus väheseks või puudulikuks, sest lastel puudus justkui põhjendamisoskus, lapsed jäid enda mõtetega väga kinniseks ning vastasid ainult seda, mis oli pildil ega ise ei osanud põhjendada, miks nad niimoodi vastasid. Teooria kohaselt laste arutelusid suunavad tavaliselt täiskasvanud, kui lapsed on kinnisemad ega soovi nii palju rääkida, siis lapse julgustamiseks võib esitada täiskasvanu suunavaid küsimusi, näiteks kuidas? mispärast? miks? (Kivi & Sarapuu, 2005; Fisher, 2005). Varasemate uurimustulemuste toel (Beck & Crilly (2009) võib uurija järeldada, et lapsed mõtlevad piltide abil reaalsele olukorrale ning nad ei soovi enda valikut põhjendada, sest kõik tundub õige ja öeldakse sageli, et aga pildil on nii. Lastel

puudub põhjendamisoskus ning nad ei suuda väljapool juhtunut edasi mõelda vaid vastavad ainult, mida nad pildil näevad.

Käesoleva bakalaureusetöö puhul esines mõningaid piiranguid. Töö piiranguteks toob lõputöö autor välja vähese kogemuse uurimistöö kirjutamise vallas, mis raskendas autoril lõputöö kirjutamist. Samuti uurija oleks võinud laialdasemalt mõelda küsimusi ning teha veel põhjalikumalt intervjuusid ja järgmisel korral rohkem läbi mõelda, sest eelnevalt kogemused puudusid ja ei osanud ette kujutada kui raske on seda hiljem kokku kirjutada kui nii napisõnalisi vastuseid tuleb. Praktiliseks väärtuseks kindlasti selle lõputöö puhul on teadmine, kuidas viia läbi arutelusid, millest oleks ka abi ning kuidas arendada laste põhjendamisoskust, mis on väga oluline, aga kahjuks jääb ajaga järjest rohkem laste seas tagaplaanile.

Tulevikus võiks läbi viia samalaadse uurimuse suurema valimi mahuga, mis annaks parema ülevaate järeldusi ja tõlgendusi tehes laste verbaalsete põhjendustüüpide kohta ning võiks võtta erinevaid lasteaedasid ning viia läbi uurimus pikema aja peale. Kitsaskohaks oli uurija kogematus uurimuse läbiviimise kohta. Praktiliseks väärtuseks saab lugeda seda, et uurija sai palju infot põhjendamisoskuse arendamise kohta ning tulevikus saab viia läbi palju sisukamaid arutelusid, mis aitavad kaasa laste põhjendamisoskusele.

Tänuõnad

Töö autor tänab Tartu ühe lasteaia rühma lapsevanemaid, kes andsid nõusoleku oma lapse osalemiseks uurimuses ja suured tänud lastele, kes osalesid uurimuses, lisaks suured tänud rühma õpetajale, kes leidis mulle aja, et saaksin viia läbi uurimuse. Suured tänuõnad juhendaja Egle Särelle, kes oli nõuga abiks bakalaureusetöö valmimisel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

KASUTATUD KIRJANDUS

Beck, S.R., & Crilly, M. (2009) 'Is understanding regret dependent on developments in counterfactual thinking?', *British Journal of Developmental Psychology* 27: 505–10.

Fisher, R. (2005). *Õpetame lapsi mõtlema*. Tartu: AS Atlex.

Goucha, M. (2007). *Philosophy: a school of freedom*. (pp. 25-42). France: UNESCO.

Hallap, M., & Padrik, M. (2009). Vald kond "Keel ja kõne". E.Kulderknup (Toim). *Õppe- ja kasvatus tegevuse valdkonnad*. Tartu: Kirjastus Studium.

Kikas, E. (2008). Tunnetusprotsesside areng. E. Kikas (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 19-38). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Kivi, L., & Sarapuu, H. (2005). Keel ja kõne. K. Henno (Toim). *Laps ja lasteaed* (lk 227-255). Tartu: AS Atlex.

Klemmer, S. (2013). *Philosophizing with children*. Retrieved from http://igniteresearch.org/wp-content/uploads/2013/12/Philosophizing-withchildren_Simone-Klemmer.pdf.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, (2011). Riigiteataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>.

Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Retrieved from https://www.google.ee/books/edition/Thinking_in_Education/yBJfLaiztU4C?hl=et&gbpv=1

Smith, P. K., Cowie, H., & Blades, M. (2008). *Laste arengu mõistmine*. (IV trükk). Tallinn: TLÜ Kirjastus

Mascari, C. (s.a.). *Verbal Reasoning: Developing An Important Skill For Your Child's Future*. Külastatud aadressil <http://www.whereicanbeme.com/verbal-reasoning-developing/>

Männamaa, M., & Marats, I. (2009). Lapse üldoskuste areng. E. Kulderknup (Toim). *Üldoskuste areng koolieelses eas* (lk 5-43). Tartu: Kirjastus Studium.

Nugin, K. (2008). Laste arengu hindamise põhimõtetest. E.Kikas (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (lk 141-143). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Nugin, K., & Veisson, M. (2008). Lapse arengu hindamine. E. Kulderknup (Toim). *Lapse arengu hindamine ja toetamine* (lk 5-19). Tartu: Kirjastus Studium.

O'Malley, P. (2015). *Strategies to Promote Oral Expression*. Külastatud aadressil <http://compasseducationalservices.com/wp-content/uploads/2015/07/Strategies-toPromote-Oral-Expression.pdf>

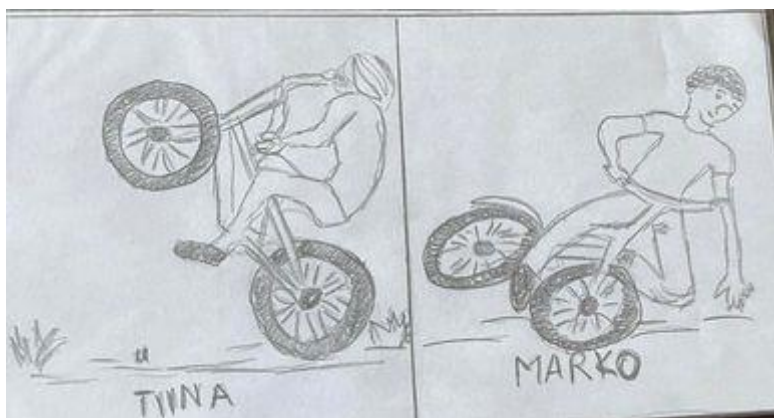
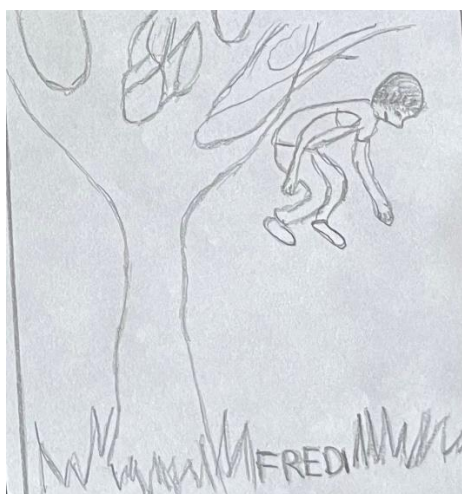
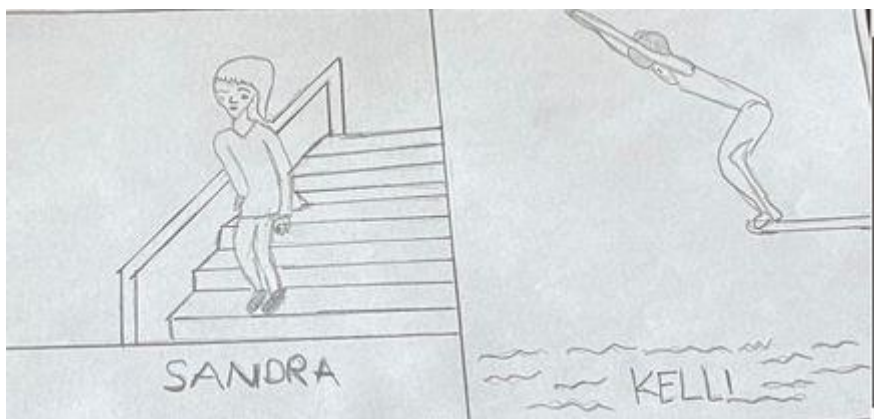
Säre, E., Luik, P., & Fisher, R. (2016). *Supporting educational researchers and practitioners in their work in education: Assessing the verbal reasoning skills of five- to six-year-old children*. *European Early Childhood Education Research Journal*, Volume 24, 638-651.

Säre, E., Luik, P., & Tulviste, T. (2016). Improving Pre-schoolers' reasoning skills using the philosophy for children programme. *Trames: Journal of the Humanities and Social Sciences*, 20 (3), 273–295.

Tulviste, T. (2008). Kõne areng. E. Kikas (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 39-52). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Võgotski, L. (2006). *Õppimine ja areng koolieelses eas*. A. Tiko (Koost). *Klassikalisi artikleid vene arengupsühholoogiast*. Tallinn: AS Kirjastus

Lisa 1. Illustreerivad joonised YCRV-testist (Säre et al. 2016)

Lisa 2. Uurimuses osalemise nõusoleku leht

Mina, Sandra Grossberg, õpin Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonna koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava bakalaureuseõppes. Minu uurimustöö on praktiline eesmärk: laste põhjendamisoskuse arendamine läbi arutelude.

PALUN NÕUSOLEKUT TEIE LAPSE OSALEMISEKS UURIMUSES:

Informatsioon: Lapsi testitakse YCVR-testiga (Younger Children Verbal Reasoning-test), kus lapsele esitatakse mõned küsimused ja vaadatakse mõningaid pilte. Testi läbiviimisel lapsi filmitakse või tehakse helisalvestus. Test on mõeldud selleks, et teha kindlaks kui palju väikesed lapsed kasutavad aruteludes põhjendamisoskust. Uuring viiakse läbi lasteaias kohapeal, lasteaias viibimise ajal. Kogu uuringu vältel viin uuringut läbi mina ning vajadusel kasutan laste enda õpetaja abi.

Uuringu tulemusena saadud andmeid kasutatakse vaid teadustöö huvides ja neid publitseeritakse üksnes viisil, mis tagab uuringus osalejate anonüümsuse.

Videosalvestust/helisalvestust vaatab/kuulab ja analüüsib uuringu läbiviija (Sandra Grossberg). Videot/helisalvestust ei näidata/ei anta kuulata kõrvalistele isikutele.

Lapsevanema nõusoleku kinnitus:

Mind, ... , ... ema/isa on
(lapsevanema nimi) (lapse nimi)

informeeritud ülalmainitud uurimusest ja kinnitan oma nõusolekut lapse osalemiseks selles uurimuses oma allkirjaga.

Tean, et lisainformatsiooni uuringu kohta saan Sandra Grossbergi'lt (tel. 56879258, e-mail: Sandra.grossberg10@gmail.com).

Lapsevanema allkiri .....

Kuupäev .....2016a.

Lisa 3. Intervjuu küsimustik

Uurimuse eesmärgiks on välja selgitada 6-7 aastaste laste põhjendamisoskuse tase aruteludes ja millisel moel õpetajad toetavad ning arendavad laste põhjendamisoskust.

Uurimisküsimused:

- 1. Kuidas arendavad õpetajad endi sõnul laste põhjendamisoskust?**
- 2. Kuidas lapsed põhjendavad oma arvamust grupiaruteludes?**
- 3. Kuidas põhjendavad lapsed oma arvamust individuaal-intervjuus?**

Õpetaja intervjuu küsimused:

1. Kuidas toetate teie laste põhjendamisoskuse arenemist?
2. Milline on Teie jaoks lapsele mugava keskkonna loomine ehk milline on lapsele mugav keskkond?
3. Kuidas julgustada arglikumaid lapsi?

Grupiarutelu küsimus:

1. Milline on sinu julgeim tegu?
2. Miks see tegu on sinu jaoks julge?

Individuaal-testi küsimused:

1. Julgeksid sa ujuda sügavas vees? Kas see oleks julge tegu?
2. Oled sa käinud üksi tänaval ja kas sa julgeksid? On see julge tegu?
3. Oled sa võtnud kätte mõnda putukat? On see julge tegu? Miks?

Piltide põhjal küsimused (Lisa 1):

1. Tiina rattaga- kas Tiina on julge? Miks ta on julge?
2. Marko rattaga- kas Marko on julge? Miks ta on julge?
3. Sandra trepil- kas Sandra on julge? Miks ta on julge?
4. Fredi hüppab puuotsast alla- kas Fredi on julge? Miks ta on julge?
5. Kas Kelli on julge, et julgeb vette hüpata? Miks ta on julge?

Lisa 4. Transkriptsiooni näited ja kodeerimine

2. Nimetame poisi K

Julgeksid sa ujuda sügavas vees? Kas see oleks julge tegu?

K: Ma ei oska isegi veel ujuda.

Tudeng: Kui sa näiteks oskaksid ujuda, kas sa siis julgeksid?

K: Ei.

Tudeng: Miks sa ei julgeks?

K: Ma kardaks, et juhtub õnnetus.

Oled sa käinud üksi tänaval ja kas sa julgeksid? On see julge tegu?

K: Ei.

Tudeng: Miks ei julgeks või äkki vanemad ei luba?

K: Emme ja issi ei luba.

Tudeng: Kui nad lubaksid sul üksi minna, kas sa siis lähleksid ja julgeksid?

K: Kui nad lubaksid siis ma julgeksin.

Oled sa võtnud kätte mõnda putukat? On see julge tegu? Miks?

K: Ma olen vanaisaga vihmausse palju saanud.

PILTIDE PÕHJAL VASTAMINE

(Tudeng segitab pilte)

Tiina rattaga- kas Tiina on julge? Miks ta on julge?

E: Ma olen seda ainult ühe korra proovinud.

Tudeng: Kas Tiina on julge? Miks ta on julge?

E: Jah, sellepärast et vahepeal võib nii juhtuda, et see on julge tegu.

Marko rattaga- kas Marko on julge? Miks ta on julge?

E: Kukkumine eriti ei ole julge tegu, aga rattaga sõitmine on küll. See on julge tegu, sest sul on kiiver peas ja siis sa ei saa nii palju haiget.

Sandra trepil- kas Sandra on julge? Miks ta on julge?

E: Mitte väga, sest sa võid peaga vastu treppi lennata.

Tudeng: Kui ta vastu treppi lendab ja haiget saab, aga ikka julgeb teha siis kas ta pole mitte julge?

E: On küll vist.

Kelli hüppab vette- kas Kelli on julge? Miks ta on julge?

E: On küll vahepeal, sest niimoodi saab sukelduda. Ma ei teagi seda.

Font Paragraph Styles Voice

1. Nimetame tüdrukuks A-ks.

Julgeksid sa uinda sügavas vees? Kas see oleks julge tegu

A: Ma ei oska kahjuks uruda.

Oled sa käinud üksi tänaval ja kas sa julgeksid? On see julge tegu?

A: EI

Tudeng: Ainult koos vanematega?

A: Jah.

Tudeng: Kas sul vanemad lubavad üksi kusagil käia või kuhugile minna?

A: Nad ei luba mul kusagil üksi käia, aga kui ma olen maja lähedal või kui ma lähen sõbraga välja siis ma yoin.

Oled sa võtnud kätte mõnda putukat? On see julge tegu? Miks?

A: Ma arvan, et see poleks ohtlik, sest loomad on head. Ma olen puutunud ainult ämblikut ja ämblik mind.

PILTIDE PÕHJAL VASTAMINE (Lisa 1.)

A: Pilt 1. Poiss sõidab rattaga ja teeb saltot.

A: Pilt 2. Poiss sõidab rattaga ja teeb saltot.

(Tudeng selgitab pilte)

Comment

SG Sandra Reaalsus Reply

SG Sandra Pähjendu Reply

SG Sandra C Pähjendu Reply

Focus Accessibility: Investigate

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sandra Grossberg (sünd. 09.08.2000)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „6-7AASTASTE LASTE PÕHJENDAMISOSKUSE ARENDAMINE ARUTELU KAUDU“, mille juhendaja on EGGLE SÄRE;

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Kuupäev: 17.05.2023

Allkiri: